

FORUM

TOETSING GRONDWET LOST NIETS OP!

LEONARD BESSELINK EN NIK DE BOER - 29.03.2014

Volgens een aantal Tilburgse staatsrechtsgeleerden leeft de Nederlandse Grondwet te weinig in de dagelijkse politiek. Om dat probleem op te lossen pleiten zij voor het invoeren van constitutionele toetsing: de rechter moet wetten buiten werking kunnen stellen als zij meent dat ze in strijd zijn met de Grondwet.

Constitutionele toetsing is echter niet het juiste antwoord op een gebrek aan maatschappelijk debat of draagvlak van constitutionele waarden. Het invoeren van deze toetsing zou betekenen dat constitutionele vraagstukken niet door het parlement maar door de rechter worden beslist. Dit betekent dus ook dat burgers invloed verliezen op het oplossen van constitutionele vraagstukken. Rechters hebben we immers niet gekozen, parlementariërs wel.

Buitenlandse voorbeelden leren waarom er op constitutionele toetsing veel is af te dingen. In de VS worden vrijwel alle fundamentele politieke vraagstukken voor de rechter beslist, van homohuwelijk en abortus tot de grondwettigheid van het nieuwe stelsel van gezondheidszorg. Leidt dat tot een beter resultaat? Nee. In Nederland werd abortus in 1984 gelegaliseerd na een lang maatschappelijk debat. De democratisch gekozen wetgever maakte daar de afweging tussen het recht op leven van de ongeborene en de zelfbeschikking van de vrouw. In de VS beslisten rechters de kwestie en verklaarden zij het verbod op abortus ongrondwettelijk. In Duitsland was het de constitutionele rechter die legalisering van abortus tot in de jaren '90 tegenhield, zelfs tegen de uitdrukkelijke wens van het Duitse parlement in.

Het verschil is duidelijk. Tegen Nederlandse tegenstanders van abortus kun je zeggen 'ook al ben je het niet eens met een recht op abortus, je hebt er net als iedere Nederlander evenveel over te zeggen gehad.' Bovendien staat het de tegenstanders vrij om hun medeburgers te overtuigen en de volgende verkiezingen anders te stemmen. In Amerika rest de 'pro-life' supporters slechts het protest voor de gesloten deuren van het Hoogerechtshof en de hoop dat de negen hoogste rechters van gedachten veranderen. De controversiële uitspraak van het Amerikaanse Hoogerechtshof over abortus is niet voor niets nog steeds een slijtzwam in de Amerikaanse samenleving.

En wat te denken van het homohuwelijk. In Nederland mogen homo's al sinds 2001 trouwen. Het Amerikaanse Hoogerechtshof oordeelde pas in 2013 dat het

ongrondwettelijk is om een in een deelstaat legaal gesloten homohuwelijk niet te erkennen. Biedt Nederland dan een slechtere bescherming van grondrechten? Nee. Stond de afwezigheid van constitutionele toetsing in Nederland dan in de weg aan een principieel debat? Nee. Juist Nederland was ook bij de afwezigheid van constitutionele toetsing in staat om het homohuwelijk gelijk te stellen aan het traditionele huwelijk. Juist het Nederlandse parlement bleek heel goed in staat om over de grondrechten van homo's te oordelen.

Constitutionele toetsing wordt in Nederland steeds vaker genoemd als oplossing voor een maatschappelijk probleem. Meestal blijft onduidelijk wat dat maatschappelijke probleem precies is en waarom constitutionele toetsing de oplossing zou zijn. Wij erkennen dat er met onze democratie wel degelijk dingen mis zijn, maar de oplossing ligt niet in meer bevoegdheden voor rechters. Het leven van onze democratie is niet de tekst van de Grondwet en nog minder het woord van de rechter, het leven van onze democratie wordt bepaald door de Nederlandse burgers. Dat moet zoveel mogelijk zo blijven. De woorden van de Amerikaanse rechter Learned Hand blijken juist hier van onverminderde waarde: "Vrijheid woont in de harten van mannen en vrouwen. Als het daar sterft kan geen Grondwet, geen wet, geen rechtbank daar wat aan doen'."

Dit stuk verscheen 29-03-2014 in het Brabants Dagblad